

VOORWAARTS MARS!

De straat op om te strijden voor feministische waarden en tegen onderdrukking – miljoenen vrouwen doen het in Women's Marches.

Op 8 maart is er een in Amsterdam. Is de strijd dan toch nog niet gestreden?

TEKST MARISKA VERMEULEN

Januari 2017. De straten van Washington D.C. lopen vol met vrouwen die hun verontwaardiging niet langer voor zich kunnen en willen houden over het feit dat een man die de uitspraak 'grab them by the pussy' had gedaan, de dag ervoor was geïnaugureerd tot president van het land.

Woedend houden de vrouwen borden omhoog met leuzen als 'Women's Rights are Human Rights', 'Grab them by the Patriarchy', 'Build Bridges not Walls', en 'Black Lives Matter' – de Women's March on Washington gaat dus niet alléén om het respecteren van vrouwenrechten, maar ook om die van andere gemarginaliseerde groepen, of bijvoorbeeld het milieu. En er werd op meer, véél meer locaties gedemonstreerd: ook de straten van New York, Boston, Chicago en honderden andere Amerikaanse steden stroomden tijdens zelfstandig georganiseerde *sister marches* vol met activisten. De cijfers van het Crowd Counting Consortium liegen er niet om: volgens hun 'beste schatting' waren die dag maar liefst 4.157.894 mensen op de been. En daarmee werd deze mars het grootste ééndaagse protest dat ooit was gehouden in de Verenigde Staten. Alsof dat nog niet krachtig genoeg is, stonden die dag in totaal ook nog eens honderdduizenden vrouwen op de barricaden in het buitenland – tot Antarctica aan toe.

Een sterke beweging was geboren. En bleef bestaan: ook het jaar erop was er een Women's March on America. De woede was zo mogelijk nóg groter door alle #metoo-onthullingen over machtige mannen die vrouwen hadden misbruikt. De Nederlandse Anna van der Heijden woont in New York en liep dat jaar mee: «Ik voelde me trotser dan ooit dat ik vrouw ben. Ik bleef tranen wegvegen omdat het gevoel van saamhorigheid zo sterk was.

>

Onze woede en hoop hingen dik in de lucht. We gingen met duizenden vrouwen van alle leeftijden langs Central Park richting Times Square en riepen 'shame!' bij elk Trump-gebouw dat we passeerden. Het voelde krachtig om met zo veel vrouwen, en wat mannen met roze mutsjes, een geluid te laten horen tegen de ideeën die het land terug in de tijd lijken te slingeren. Ik voelde me minder machteloos, alsof ik een stem had. Ook was ik me bewust van het historisch belang van de Women's March. Als ik ooit dochters heb, wil ik kunnen zeggen: ik was erbij.» In 2019 waren er nog steeds 700.000 Amerikanen die protesterend de straten op gingen.

WERELDWIJD AAN DE WANDEL

In Amerika werd de term Women's March weliswaar als zodanig geïntroduceerd – en hun mars wakkerde het vuur wereldwijd verder aan – maar het was natuurlijk niet de eerste vrouwenmars ooit: denk alleen maar aan de protesten in Nederland van Dolle Mina in de jaren zeventig. Wat de meeste internationale marsen van de afgelopen jaren met elkaar gemeen hebben, is dat waar ooit werd gevochten om bepaalde rechten te krijgen, nu veelal wordt gedemonstreerd om die

“We strijden tegen het glazen plafond, maar ook voor betere salarissen van schoonmaaksters”

rechten te behouden. Zo was het Black Protest in Warschau in 2016 een reactie op de plannen van de rechtse regering om abortus – die al alleen onder zeer beperkte omstandigheden mogelijk was – af te schaffen. Hanna Raszewska liep mee: «Ik voelde vooral enorme woede. Ik wil leven in een land dat me behandelt als mens, niet als broedmachine. De wet hoort vrouwen te beschermen, niet ze te dwingen hun eigen leven op het spel te zetten onder het mom van 'het redden

van de foetus'. Of abortus te verbieden voor een religie waarin die vrouwen zelf misschien niet eens geloven. Ik wil een wet die moeder en kind hun hele leven beschermt – niet alleen tot het moment dat haar werk is afgeleverd.» De woede van Hanna en haar medeprotestanten had effect: drie dagen later werd het wetsvoorstel 'stop abortus' verworpen.

RECHTEN ONDER DRUK

Dr. Conny Roggeband is verbonden aan de afdeling Politieke Wetenschappen van de Universiteit van Amsterdam. Ze doet onderzoek naar het wereldwijd onder druk staan van vrouwenrechten. De opkomst van de vrouwenmarsen dicht zij toe aan de wereldwijde opkomst van conservatieve bewegingen die tegen gendergelijkheid zijn. Roggeband: «Met name in

Oost-Europa, Italië en Spanje zijn die bewegingen heel actief en succesvol. Conservatieve partijen waren al nooit blij met vrouwenemancipatie, en ze zijn nu sterker geworden en beter georganiseerd. Ze mobiliseren zich transnationaal met nationalistische, populistische en religieuze groeperingen, die allemaal terug willen naar het traditionele gezin met traditionele rollen. De huidige lage geboortecijfers zien ze als gevaar voor de samenleving, mede omdat de geboortecijfers van migranten wél hoog zijn. Om te voorkomen dat migranten de overhand krijgen, willen ze dat vrouwen meer kinderen krijgen en dat abortus verboden wordt. Feministen maken zich zorgen over hoe stevig hun verworven rechten eigenlijk zijn. En terecht: in het rapport dat ik samen met Andrea Krizsán voor de Verenigde Naties schreef over de democratische terugval en negativiteit omtrent vrouwenrechten – *Democratic backsliding and backlash against women's rights: Understanding the current challenges for feminist politics* – concluderen we dat beleid niet heel direct wordt afgeschaft, maar vooral wordt omgevormd of uitgehold. Zo wordt geweld tegen vrouwen opeens familiegeweld genoemd, of bestaat het beleid wel op papier, maar is er geen budget voor de uitvoering.»

Dat ook in Nederland een populistische partij als Forum voor Democratie aan kracht wint – leider Thierry Baudet stelt bijvoorbeeld werkende vrouwen en abortus ter discussie – moeten we dan ook serieus nemen. Roggeband: «In Nederland hebben velen nog steeds het gevoel dat het niet zo'n vaart zal lopen. Ik weet niet of dat terecht is, als je kijkt naar Spanje, waar de extreemrechtse politieke partij VOX in korte tijd een enorme winst haalde en aankondigde de bestaande wetgeving met betrekking tot geweld tegen vrouwen te willen afschaffen. Het biedt weliswaar bescherming dat het in Nederland ondenkbaar is dat we maar één partij in de regering hebben, maar wees op je hoede. Wel helpt het dat we een meer gevestigde democratie hebben vergeleken met de recentere democratieën in Zuid- en Oost-Europa.»

SOLIDARITEIT IN NEDERLAND

Ondertussen komen tijdens de Women's March in Amsterdam genoeg andere belangrijke thema's aan bod. Het uitgangspunt is intersectionaliteit. Dit is het idee dat individuen in een samenleving discriminatie kunnen ondervinden op basis van verschillende factoren tegelijkertijd, zoals geslacht, seksualiteit, etniciteit. Denk bijvoorbeeld aan de strijd voor emancipatie van zwarte vrouwen. Die wordt niet alleen bepaald door discriminatie op basis van geslacht of het gebrek aan vrouwenrechten, maar ook door onderdrukking en discriminatie op basis van etniciteit of huidskleur. Tessel ten Zwaaghe was een van de vrouwen die mee-

liep in de eerste Women's March on Amsterdam, in 2017: «Als je samen met duizenden anderen loopt, merk je dat je helemaal niet deel uitmaakt van 'een klein groepje boze feministen', maar dat het onder meer mensen leeft.» Dat wakkerde het vuur bij haar zo sterk aan dat ze *lead organizer* van Women's March NL werd. De mars van afgelopen jaar had vijftienduizend deelnemers en als thema: *All oppression is connected*. Op de aankondigingsposter was een bord te zien dat duidelijk maakte wat hiermee werd bedoeld: *'No sexism, no racism, no bigotry, no transphobia'*. De vijftienduizend personen die dat jaar meeliepen, vormden dan ook een diverse groep. Ook de mars op 8 maart dit jaar heeft intersectionaliteit als uitgangspunt. Ten Zwege: «Feminisme is niet alleen gericht op witte vrouwen in de 'middenklasse' – solidariteit onder álle feministen is belangrijk. Vorig jaar kwamen vrouwen aan het woord die in de mainstream media weinig aandacht krijgen, zoals vrouwen met een lichamelijke beperking, sekswerkers en een activist van Black Queer & Trans Resistance. Wij willen dat alle vrouwen aan het publieke debat deelnemen en erkennen alle struggles. Dat is ook het mooie aan de Women's March: dat iedere vrouw haar eigen struggle laat zien op de protestborden. Je bent meer dan welkom als je strijdt tegen het glazen plafond, maar denk ook aan anderen, bijvoorbeeld aan de salarissen van schoonmaaksters. Zo zijn wij als Women's March ook uitgesproken antiracistisch en steunen we dus bijvoorbeeld Kick Out Zwarte Piet.» Voor Roggeband is het inclusieve en intersectionele karakter het grootste succes van de beweging. Wel ziet ze daar nog kansen: «We moeten de verschillende sociale klassen niet vergeten: hoe laat je vrouwen die belabberd betaald krijgen ook meelopen met je vrouwenmars? Hun lage salaris staat zeker niet los van gender.»

HET EFFECT VAN EEN MARS

En dan kun je je natuurlijk nog afvragen: heeft zo'n vrouwenmars nou effect? Het stemt hoopvol dat het Black Protest in Polen er daadwerkelijk voor heeft gezorgd dat het – beperkte – recht op abortus blijft bestaan. Maar Trump zit nog steeds vrolijk discriminerende uitspraken te doen in zijn Oval Office. Van der Heijden, die meeliep in New York, twijfelt dan ook sterk of de mars daar écht nut had: «Ik denk niet dat de *march* het gehoopte effect heeft gehad. Sterker, er zijn zelfs staten waarin de situatie van de vrouw sindsdien achteruit is gegaan. In Alabama is er al een strengere abortusregeling

gekomen. Wel hebben we laten zien dat de vrouwenmars een sterke beweging is. We voelen dat we, wanneer nodig, samen zullen komen en onze stem zullen laten horen.»

Roggeband denkt dat we het effect ook niet moeten onderschatten. «Ik denk dat Trump nu echt wel doorheeft dat vrouwen een factor zijn om rekening mee te houden. Hij heeft weliswaar meteen na zijn aantreden de geldkraan dichtgedraaid voor abortusinstanties buiten de VS, maar lange tijd heeft hij geen verdere stappen genomen om abortus af te schaffen. Wat de vrouwenbeweging vooral nodig heeft, zijn *critical actors*: politici die een en ander kunnen mobiliseren.

“Het mooie is dat elke vrouw haar eigen struggle laat zien op een protestbord”

Dat verklaart ook het succes van onze Dolle Mina's in de jaren zeventig: Hedy d'Ancona werd staatssecretaris en kon toen de actiepunten van de feministische agenda op de politieke agenda zetten. Het is hoe dan ook indrukwekkend en hoopvol dat er wereldwijd zo veel feministische mobilisatie is; de actiebereidheid in Latijns-Amerika, Oost-Europa en Spanje is enorm (in Spanje legden miljoenen vrouwen in 2018 het werk neer om te staken tegen vrouwengeweld en ongelijke lonen, red.). Ook in

Nederland, waar alles nu nog goed geregeld is, merk je dat er verzet komt nu onze rechten onder druk komen te staan.» En precies dat is de reden om op 8 maart, op Internationale Vrouwendag, mee te gaan lopen: om politici duidelijk te maken dat wij een groep zijn om rekening mee te houden en, mocht het zover komen, een groep die zich niet gewonnen zal geven. En vergeet daarbij dus ook de struggles van anderen niet, want *you never walk alone*. •

